

ale celkově ulpívá na povrchu, a jednak nekvalitním překladem, který nejen ubral knize na čtenářské přitažlivosti, ale především zatemnil autorčiny někdy i tak dost nejasné úvahy.

Kateřina Šimová

Stanislava Janáčková, Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 99 s. ISBN 978-80-86547-95-4

Globální ekonomická recese a s ní spojená krize eurozóny patří v současnosti mezi hlavní problémy západní Evropy. V době, kdy se po Řecku ocitlo na hraně bankrotu Irsko a eurozóna řeší první vážnou krizi od svého založení, se v médiích objevuje množství analýz snažících se vysvětlit současnou situaci. V odborné literatuře se však téma díky své aktuálnosti teprve začíná objevovat. Jedním z prvních titulů, který se zabývá problémy, v nichž se eurozóna nyní nachází, je i práce Stanislavy Janáčkové.

Autorka pracuje od roku 2003 jako poradkyně prezidenta ČR. Je absolventkou Vysoké školy ekonomické a v minulosti působila v ekonomickém ústavu ČSAV, posléze v České národní bance, kde pracovala na analýzách problémů měnové politiky a přijetí eura. Po odchodu z ČNB externě spolupracovala s Radou vlády pro ekonomickou a sociální strategii. Z jejich dosavadních prací je nejvýznamnější „Svazující integrace: Česká republika ve stále těsnější Evropské unii“, vydaná v roce 2005.

Kniha „Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa“, kterou předkládá, se tedy zaměřuje na problematiku, na niž se dlouhodobě specializuje. S tím souvisí i struktura publikace – jde o sborník textů, který shrnuje autorčiny texty z let 2007 až 2010 (velká část z nich byla pro časopis Euro). Ty jsou za sebou více méně chronologicky uspořádány, a sledují tak globální ekonomický vývoj v posledních letech. Práce je rozčleněna na tři hlavní kapitoly. První s názvem „Varovné signály“ charakterizuje dosavadní fungování eurozóny a možnosti eventuálního přijetí eura Českou republikou, čemuž se autorka věnuje i dále v textu. Obsahem druhé kapitoly je problematika světové finanční krize – Janáčková sleduje jak její příčiny, tak následné reakce vlád států. Třetí kapitola se pak zabývá již výhradně eurozónou v krizi, a je tedy z časového hlediska nejaktuálnější.

Vrátíme-li se ještě stručně k autorce, můžeme poměrně snadno určit její základní ideologicko-orientaci z ekonomického hlediska jako liberální. To potvrzuje jak její pozice poradkyně prezidenta ČR i vydavatelství, ve kterém kniha vychází. Není také jistě náhodou, že předmluvu napsal právě Václav Klaus. Její postoj k Evropské unii, potažmo eurozóně, je tak dosti kritický, není však a priori negativní – autorka uznává i úspěchy, kterých eurozóna dosáhla.

Svou základní tezi autorka formuluje v krátké úvodní kapitole o dvou odstavcích. Podle Janáčkové eurozóna v současnosti čelí nejen dluhové krizi a krizi důvěry, ale zároveň i krizi vnitřního uspořádání a hospodářských pravidel. Eurozóna se podle ní stává jiným útvarem, než jakým byla při svém vytvoření. Z toho plyne zásadní důsledek pro státy, které se do ní zavázaly před lety vstoupit – včetně České republiky (s. 9). Otázka přijetí eura Českou re-

publikou je pak, možná zbytečně, i tématem několika zařazených článků, v důsledku čehož kniha bohužel místy vyznívá více jako varování před přijetím společné měny než analýza ekonomické krize. Ovšem nepředbíhejme.

Jak již bylo uvedeno, první kapitola se věnuje dosavadnímu fungování eurozóny. Hned v první větě autorka předkládá svou kritiku vůči tomuto projektu. Současná krize byla podle ní zabudována do genetické výbavy eurozóny již při jejím vzniku, když byla politickým rozhodnutím spojena skupina heterogenních zemí, jež neměly pro účast ve společné měnové unii ekonomické předpoklady (s. 11). Ty pak nebyly schopny plnit pravidla v rámci Paktu stability a růstu, což se projevilo naplno v dnešní době.

První kapitola také obsahuje jeden z nejzdařilejších textů publikace, původně zveřejněný v roce 2007. Janáčková zde předkládá tezi, že stát s nižší ekonomickou úrovní potřebuje vlastní měnu pro to, aby „dohnal“ hospodářsky vyspělejší země. Jako příklad uvádí Řecko a Portugalsko. Se zlepšováním ekonomické úrovně totiž nutně roste cenová hladina, která se může projevit buď posilováním kursu národní měny, nebo zvyšováním inflace. Členské státy eurozóny, které se nacházejí pod jejím ekonomickým průměrem, tuto volbu nemají – výsledkem je zhoršování jejich obchodní bilance, silná domácí úvěrová expanze a pokles konkurenceschopnosti (s. 16) – společná měna jim tedy, zjednodušeně řečeno, brání v růstu. Zvláštní zmínku pak zasluhuje věta: „Zadlužování dohánějících zemí eurozóny [...] je málo vnímaným problémem, který však ještě může eurozóně přinést vážné potíže“, která zní dnes až vizionářsky.

Z tohoto důvodu není eurozóna podle Janáčkové úspěšným projektem. Euro podle ní vzniklo jen proto, aby se zabránilo dominanci marky po sjednocení Německa (str. 18), a jeho pozitivem je pouze snížení transakčních nákladů mezi státy eurozóny. Jediným, kdo podle autorky „může slavit“, je Evropská centrální banka (ECB), která i přes nekázeň členských států dokázala udržet inflaci pod kontrolou, a vytvořit tak z eura v mezinárodním měřítku uznávanou měnu (s. 26).

Ve druhé části práce se autorka logicky zabývá krizí v globálním rozměru, aby v závěrečné kapitole mohla zhodnotit její důsledky pro eurozónu. Cenné poznatky nabízí především v souvislosti s genezí krize, i když zároveň se zde projevuje i její ideologická orientace, když počátek dnešních problémů datuje již ke 30. letům minulého století a zrodu keynesianismu (str. 34), jehož recepty na řešení dnešní krize považuje za vysloveně kontraproduktivní (str. 43). Autorka zde však zajímavě shrnuje světový hospodářský vývoj a roli Spojených států v globální ekonomice, které podle ní dlouhodobě využívaly roli emitenta rezervní měny, a žily tak nad své poměry. USA financovaly země typu Číny, a to proto, aby udržely své dolarové rezervy. Tento systém podle Janáčkové přestává v posledních letech s ekonomickým rozvojem Číny, Indie nebo Brazílie fungovat, jelikož tyto státy hromadí čím dál více dolarových rezerv, a globální nerovnováha tak narůstá. Fed následně začíná s „peněžní záplavou, kterou kvitují jak občané a banky zvyklí žít na dluh a nad své možnosti. Právě rizikové chování bank se pak stává posledním spouštěčem krize“ (s. 35–7).

V tomto případě autorka podává komplexní vysvětlení příčin současné krize a v rámci knihy zde bere i nejvíce v úvahu morální hledisko problému, což v jiných částech zřetelně chybí – autorka se zaměřuje čistě na fungování ekonomických mechanismů. Zde je možná

na místě drobná poznámka k názvu knihy, kde by mělo dle mého názoru spíše stát: „...dluhová krize *ekonomicky* vyspělého světa“. Pokud by totiž byla západní civilizace vyspělá duševně, jen těžko by mohlo k současné krizi v takovéto podobě dojít.

Po rozboru příčin globální ekonomické recese a série několika textů, jež snižují logičnost posloupnosti článků a které je možné hodnotit jako k tématu spíše irelevantní (např. text „Mateřská u nás a ve světě“ na s. 63, v němž autorka, možná pro zaplnění místa, předkládá svůj liberální postoj k otázce, která se nijak blíže netýká tématu), Janáčková v závěrečné kapitole přistupuje k problematice eurozóny v její současné krizi. Zde nejprve v zásadě opakuje argumenty obsažené již v první kapitole o nedokonalosti eurozóny jako měnové unie (je zde opět zmiňována heterogenita a rozdílné ekonomické úrovně zemí eurozóny (viz s. 16) – k tomuto opakování dochází již v samotné první kapitole) a dále se zabývá její reakcí na aktuální potíže.

Speciální článek je zde věnován „Řecké nemoci eurozóny“. Autorka zde sice uznává, že Řecko jako takové mělo všechny předpoklady se v dnešní situaci ocitnout, zároveň ovšem přidává ještě jeden důvod, a to právě společnou měnu: „Bohužel se nemluví o tom, že k zadlužování „jihu“ eurozóny přispělo samo zavedení eura. Tyto země sice měly sklony k dluhům vždy, ale teprve v eurozóně na to dostaly levné peníze“ (s. 74). Řeckou „nemoc“ proto Janáčková označuje za nemoc celé měnové unie, která bude hrozit i v budoucnu, přičemž jako základní příčinu opět zmiňuje heterogenitu členských států (s. 79). Euro je podle ní „kukaččí vejce snesené Evropskou centrální bankou, z něhož se v řadě zemí vyklubal rozmařilý žrout konkurenceschopnosti“ (s. 80). Pozitivem určitě je, že autorka po poměrně rozsáhlé kritice předkládá alespoň stručné řešení současné situace. Tím by podle ní bylo vytvoření fiskální unie s ekonomickou vládou – v současnosti však neprosaditelný krok. Výsledkem proto podle Janáčkové bude vytvoření zastřené fiskální unie, která bude fungovat za zády voličů (str. 89). Poslední část knihy již tedy v zásadě sleduje současné dění.

Shrme-li výše uvedené, můžeme říci, že Janáčková ve své stručné práci zajímavým způsobem analyzuje aktuální problémy jak světové, tak evropské ekonomiky. Jako odborník na měnové otázky se nejvíce věnuje právě roli měn v současné krizi, což přináší velké množství zajímavých poznatků. Vzhledem k tomu, že se jedná o soubor jejich názorů z období tří let, je na pozadí ekonomického vývoje snadné určit jejich relevanci. V tomto případě je nutné říci, že autorka se ve většině případu nemýlí a dnešní problémy předpovídala již v roce 2007, což jí může závidět nejen ekonomický „analytik“. Otázkou ale samozřejmě je, zda nebyly vynechány autorčiny texty, které dnes již tak relevantní být nemusejí. Publikace jako taková je ale jistě velmi aktuální.

Na druhou stranu je však nutné se tázat, zda právě snaha o co největší aktuálnost nesnižuje kvalitu práce. Pro svůj sborníkový charakter publikace na některých místech působí dojem, že byla rychle „spíchnuta dohromady“ (již výše zmíněné opakování témat a zařazení irelevantních textů) tak, aby rychle vyšla kniha nahlížející na současnou krizi z liberálního pohledu. V jednotlivých článcích jsou tak často omílány stejné argumenty (jakkoli se jedná o určující jev, zmiňovanou heterogenitu států, mj. na s. 11, 16, 79), aniž by se autorka ve svém výkladu výrazněji posunula. Další výtka opět souvisí s původním žánrem užitých textů. Janáčková své argumenty místy podporuje nejrůznějšími tabulkami, poznámkový

aparát jako takový ovšem chybí. Kniha tak obsahuje tři poznámky pod čarou, které mají mít zřejmě jen informační charakter – možná by však bylo vhodnější psát poznámky buď všude, nebo je zcela vynechat. Co se týče užitého jazyka, dodejme, že autorka se soustředí na srozumitelné podání faktů, a stylisticky tedy píše poměrně jednoduchým způsobem (viz uvedené „na to dostaly levné peníze“ ze s. 74), to však odpovídá původnímu užití textů – celkově zde tak není příliš co vytknout.

Publikace *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa* tedy nabízí cenný pohled na aktuální ekonomické souvislosti a může být zdrojem informací jak pro širokou, tak odbornou veřejnost. Sborníkový charakter knihy, která se skládá z textů zpravidla původně určených pro vydání v časopisech, s sebou však nese některá negativa, především nekoherentnost a časté opakování stejných argumentů. Pohled Stanislavy Janáčkové na současný vývoj globální ekonomiky a eurozóny je ale určitě relevantní a jistě by si zasloužil publikování v propracovanější a obsáhlejší formě.

Jan Brodniček

Seth G. Jones, **The Rise of European Security Cooperation**. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 301 s. ISBN 9780521689854

Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie představuje prozatím neukončený a dynamický proces evropské integrace, který přitahuje pozornost nejen evropských autorů, ale i jejich amerických partnerů. Takovým příkladem je i Seth G. Jones, americký politolog, člen vlivné asociace RAND Corporation, profesor na Georgetown University ve Washingtonu a autor několika vlivných studií věnujících se americké politice v Afghánistánu a v Pákistánu.¹

Seth G. Jones se ve své první monografii z roku 2007 věnuje vývoji bezpečnostní spolupráce evropských států od začátku 90. let, kdy se zásadním způsobem proměnilo světové bezpečnostní prostředí. Strukturální změny, které se odehrály v období po rozpadu bipolárního světa, a vznik vojenských konfliktů v blízkosti hranic států Evropské unie, která významným způsobem začala postrádat schopnost si s problémy poradit bez přispění Spojených států amerických, měly významný vliv na vývoj evropské bezpečnostní spolupráce. Seznámení s pohledem amerického autora na formování společného přístupu států EU k zajišťování bezpečnosti může čtenářům knihy *The Rise of European Security Cooperation* pomoci vytvořit si komplexnější obrázek o evropské bezpečnostní spolupráci.

Recenzovaná kniha, která vyšla v roce 2007 v Cambridge University Press, se do severoamerické debaty o vývoji a významu evropské bezpečnostní spolupráce zařazuje po bok dosud minoritního názoru, který říká, že vývoj evropské bezpečnostní spolupráce není

¹ Například Seth G. Jones, *In the Graveyard of Empires: America's War in Afghanistan* (New York: W. W. Norton, 2009), nebo Seth G. Jones a C. Christine Fair, *Counterinsurgency in Pakistan* (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2010), http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2010/RAND_MG982.pdf.